

De schoolmeesters van Oost-Dongeradeel in de loop der tijden.

1. Aalsum

In dec. 1580 was de voormalig pastoor Hendrick Hessels "alsnu de schoelkinder leerende".^a In juni 1583 was Tijmon Formers dorprechter te Aalsum.^b Het is niet zeker of deze ook schoolmeester was.

Op 18 feb. 1644 zijn te Cornjum getrouwd: Eelcke Outgers, schooldienaar te Aalsum en zoon van meester Outger te Cornjum, en Antie Hessels uit Cornjum. Zij heeft hem overleefd en werd in de lidmatenlijst van 1682 nog "schoolmeestersche" genoemd. Zij woonde toen samen met haar dochter Heyltie Eelckes. In aug. 1669 was de school vacant.^c

Op 12 okt. 1688 werd Goslingh Jans, schooldienaar te Aalsum, aangenomen tot lidmaat. Hij was op 22 aug. 1669 te Ee gedoopt, als zoon van mr. Jan Goslings aldaar. Hij trouwde op 20 okt. 1689 met Femke Antonides van Britsum. Ze vertrokken eind 1691 naar Metslawier. In juni 1695 was mr. Eelcke Sijdses hier als schooldienaar en dorprechter.^d Hij was blijkbaar de opvolger van Goslingh Jans. Op 16 april 1697 werd hij tot lidmaat aangenomen op belijdenis des geloofs.

Op 29 juli 1701 kwam Ydo Willems Tebbetman als schooldienaar en dorprechter te Aalsum, met attestatie van Schraard. (Hij was daar echter geen schoolmeester geweest.) Hij trouwde hier op 6 april 1703 met Pietie Aelses van Wetsens en vertrok nog hetzelfde jaar naar Schalsum.

Op 16 nov. 1703 kwamen Willem Jans, schooldienaar te Aalsum en Hijlck Gerbens zijn huisvrouw, met attestatie van Dokkum. Ze waren hier in 1709 nog. Hun zoon Matthijs werd hier op 20 maart 1712 gedoopt. Hij noemde zich toen mr. Willem Jans Ritsma; hij heeft hier waarschijnlijk tot 1717 gestaan.

Op 12 sept. 1717 kwam Cornelis Jans, schooldienaar en dorprechter te Aalsum, met attestatie van Rinsumageest. Hij was daar echter geen schoolmeester geweest. Hij trouwde hier op 30 jan. 1718 met Pietje Sjoerds van Wetsens. Hun zoons Jan, Sjoerd en Folkert werden hier resp. gedoopt op 3 mei 1722, 20 jan. 1726 en 28 mei 1730. Zijn vrouw Pietje Sjoerds was in 1742 nog in leven. Mr. Cornelis Jans was hier in mei 1751 nog in functie, doch werd vóór mei 1760 opgevolgd door zijn zoon Sjoerd. Op 11 mei 1760 werd namelijk op belijdenis des geloofs aangenomen tot lidmaat: Sjoerd Cornelis, schoolmeester te Aalsum. Hij trouwde hier op 8 juni 1760 met Trijntje Uitses uit Aalsum. Ze overleden hier beiden in 1774; zij op 7 jan. en hij op 7 nov. van dat jaar.

Vóór 1777 kwam mr. Bouwe Jans als schoolmeester en dorprechter in Aalsum. Hij trouwde hier op 19 feb. 1777 met Minke Sjoerds; beiden waren afkomstig van Raard, maar hij was toen al als schoolmeester in Aalsum. Hun zoons Jan en Sjoerd zijn hier resp. geboren op 20 nov. 1777 en op 1 jan. 1781. Op 4 dec. 1791 is hij hier hertrouwd met Geertje Hendriks van Aalsum. Hun zoon Hendrik werd op 9 aug. 1794 geboren. Bouwe Jans was hier op 23 aug. 1797 nog in functie.

Zijn opvolger was mr. Eelcke Sijtzes, die hier zeker in aug. 1799 al schoolmeester was. Hij trouwde hier op 17 mei 1801 met Geertje Nammens uit Marssum. Hun zoon Sijtze werd hier op 7 maart 1802 geboren. In mei van datzelfde jaar vertrokken zij naar Hijum.

In 1803 werd Douwe Hendriks Tiesema, 3e rang, van Foudgum schoolmeester en dorprechter in Aalsum. Zijn vrouw heette Geertje Klazes. Op 14 maart 1804 werd hun zoon Klaas geboren, die op 20 sept. 1804 is overleden. Hij deed in 1815 afstand van zijn post. Het traktement bedroeg hier toen f 100, de schoolpenningen (ca. f 25), een woning en een tuin.

a J.J. Reitsma, *Register van Geestelijke Opkomsten van Oostergo* (Leeuwarden 1888), p. 110.

b Quaclap 14.

c S. Cuperus, *Kerkelijk leven der Hervormden in Friesland tijdens de Republiek*, 2 dln., (Leeuwarden 1916-1920), II, p. 172; *Classis Acta Dokkum*.

d Oost-Dongeradeel J 25, fol. 296.

Op 22 jan. 1816 werd Pieter (Pier) Hendriks de Vries, 3e rang, schoolmeester in Aalsum. In 1829 werd er een nieuwe school gebouwd. Hij werd bij Resolutie van Gedeputeerde Staten, d.d. 15 okt. 1835, afgezet wegens "dronkenschap en pligtverzuim, onder intrekking zijner acte".

In de zomer van 1836 werd Jan Everts Hoekstra, 3e rang, aangesteld. Hij vertrok op 1 april 1843 naar Grouw. In aug. 1843 werd hij opgevolgd door: Johannes Jacobus Richter, 2e rang en ondermeester te Leeuwarden. Hij was tevens koster, voorzanger en kloklouder. Het traktement bestond in 1836 uit: *f* 75 van de grietenij, *f* 45 van de kerk, de schoolpenningen (van ca. 50 leerlingen à *f* 2,00) en een woning. Als doodgraver hield hij, na aftrek van de arbeidslonen, ca. *f* 100 over. Als tolbaas van de slagboom bij de Steenweg nabij de school verdiende hij nog ca. *f* 20. Joh. Richter overleed op 31 mei 1850, oud 41 jaar. Zijn weduwe was G. Zuidhof.

Eind 1850 kwam Jan Hensen, 2e rang, van Haskerdijken met zijn vrouw J. Berkenbosch. Ze vertrokken omstreeks jan. 1861 naar Koudum. Toen werd Joh. Bergmans, hulponderwijzer te Dokkum, provisioneel benoemd. In aug. 1861 kreeg hij een vaste aanstelling. Op 1 nov. 1864 is hij naar Sneek vertrokken. Eind 1864 werd C. Bartstra, hulponderwijzer te Leeuwarden, benoemd. Hij trouwde op 16 april 1865 te Drachten met S. Hacquebard. In het voorjaar van 1869 vertrokken zij naar Appingedam.

In de zomer van 1869 werd Riemer van Assen, hulponderwijzer te Dokkum, aangesteld. Hij gaf in 1878 een leerboekje "Aardrijkskunde van Friesland" uit en in 1883 een kaart van Friesland. In 1892 verscheen het boek "Beginselen van de kennis der natuur" van zijn hand. Hij is in 1907 overleden.

In 1907 kwam zijn opvolger: S. de Graaf uit Niawier. Omstreeks 1911 werd de school op de terp verlaten en werd een nieuwe gesticht aan de weg. Bij de annexatie van Aalsum bij Dokkum in 1925 werd de school te Aalsum opgeheven. S. de Graaf werd toen als onderwijzer te Dokkum aangesteld. Hij ging op 10 feb. 1934 met pensioen. (Zijn zoon Fedde de Graaf was later, van 1944 tot 1949, hoofd van de school te Kooten.)

2. Anjum

In 1525 en 1526 was meester Willem "schoolmeester van Aenyum".^a In 1580 was Sijmon Bernardi hier als schoolmeester.^b In 1582 was hij evenwel in Ee. In 1587 was Albert Geverijnsz schoolmeester in Anjum.^c

Op 5 dec. 1608 was mr. Buwe Johannes hier als schoolmeester.^d In 1619 of 1620 tekende hij de formulieren naar aanleiding van de Dordtse Synode in het Classicale boek van Dokkum. In april 1635 verzocht Abraham Samuelis Thoraenius, schoolmeester te Anjum, aan de Classis Dokkum examen te mogen doen voor predikant. In sept. 1646 en 1647 was Oedts Lyeppes "schooldienaer tot Aengium".^e Hij was afkomstig van Oudega (Sm.), waar hij land kocht, dat zijn zusters van hun vader hadden geërfd.

Op 12 juli 1648 was Pijter Folckerts "schooldiener te Angium".^f Op 9 maart 1657 was mr. Evert Scheltes als schooldienaar te Anjum.^g In maart 1662 kocht hij als Everhardus Scheltonides een stuk land. In sept. 1665 was Houcke Geertsdr. zijn vrouw.^h

Op 30 nov. 1669 was mr. Pijter Claesen, "schooldienaer te Aenyum", getuige bij een

a Rentmeester-rekeningen 1525/1526, fol. 99.

b Reitsma, *Register*, p. 121.

c L.J. van Apeldoorn, *De kerkelijke goederen in Friesland*, 2 dln., (Leeuwarden 1915), II, p. 64.

d Quaclap.

e Smallingerland U 1, fol. 62, 90.

f Tietjerksteradeel M 3, fol. 265°.

g Proclamatieboeken Oost-Dongeradeel.

h Oost-Dongeradeel M 4.

testament.^a Op 17 april 1673 was hij hier nog.^b Op 16 dec. 1673 overleed zijn vrouw Trijntie Jans. Zij was eerder getrouwd geweest met een zekere Hendrik. Uit dat eerste huwelijk was als zoon mr. Jan Hendriks geboren, die echter toen ook reeds overleden was.^c Pijter Claesen hertrouwde later met Imkien Sierks. Na zijn dood hertrouwde zij met Jacob Hansen Faber; in 1703 waren zij echtelieden te Westernijkerk.^d

In 1686 en 1689 was mr. Joucke hier als schoolmeester. In dec. 1695 was mr. Gosling Jans hier schooldienaar en organist. Hij was op 22 aug. 1669 te Ee gedoopt.^e Hij was omstreeks 1695 van Metslawier gekomen met zijn vrouw Femke Antonides. Hun zoons Antonij en Jan werden te Anjum gedoopt op resp. 20 dec. 1695 en 16 jan. 1698. Zij werden later schoolmeester, resp. te Rauwerd en te Ee. Op 17 april 1729 hertrouwde mr. Gosling Jans met Hiltje Uijlkes, eveneens uit Anjum. Hij is hier waarschijnlijk in 1737 overleden; dan begint namelijk een andere hand in de doop- en trouwboeken. In nov. 1744 woonde zijn weduwe nog in Anjum.

In 1737 kwam mr. Evert Melles Rinsma van Irnsum als schoolmeester en organist. Hij vertrok echter reeds in aug. 1738 naar Kollum. Van 1730 tot 1744 was Watze Eebes hier dorprechter en ontvanger. Op 1 dec. 1763 werd hij "old-ontvanger" genoemd; hij was toen 52 jaar.

In nov. 1738 kwam mr. Eijt Wijtzes uit Wierum hier als schoolmeester en organist met zijn vrouw Dieuke Jans. Op 6 feb. 1739 lieten zij hun zoon Jan dopen. (Deze werd later schoolmeester te Zutphen en Harlingen.) Op 27 sept. 1744 werd Wijtze gedoopt. In okt. 1753 waren zij nog echtelieden. In de jaren 1760, 1763 en 1765 werd mr. Eijt ook genoemd als dorprechter. De naam van de meester komt voor op de kleine klok (1742). Hij stond hier in 1774 nog en hertrouwde op 27 nov. van dat jaar met Rienkjen Eewerts, eveneens uit Anjum. (Haar vader mr. Eewert Philippus was hier in 1729 "weidenaar", wat "jager" zou kunnen betekenen; haar moeder was Eeke Reinders.) Mr. Eijt is waarschijnlijk omstreeks 1780 overleden. Op 17 nov. 1788 werd evenwel genoteerd: "Alzoo eenen Eit Wijtzes Feddema, gewesen wolcammer tot Anjum, zich vandaar naar elders begeven heeft, zonder orde op zijn zaken te stellen, (...) wordt een curator over zijn boedel benoemd".^f

In 1781 kwam mr. Pieter Jilderda als schoolmeester, organist, dorprechter en tevens procureur met Saapke Nammes, zijn huisvrouw. Op 4 feb. 1783 werd hun zoon Nammen hier geboren. Hij trouwde hier op 11 feb. 1787 met Sijbrig Goffes uit Anjum. Op 21 april 1800 is hij, oud 49 jaar en 8 maanden, overleden. Hij liet zijn weduwe S. Goffes met 6 kinderen achter.

In mei 1800 was de school nog vacant, daarna kwam D.J. van der Ploeg als schoolmeester en organist. Er was toen een nieuwe woning en een nieuwe school gebouwd.^g In aug. 1803 was hij hier nog. Het traktement bestond toen uit *f* 170, "benevens 5 pondemaat best greidland, dat wel 60 gld. huur kan doen". In aug. 1804 was de school vacant door overlijden van mr. van der Ploeg. Het traktement was toen *f* 280 en een vrije woning. In hetzelfde jaar nam Rienk Gerbens Kooistra provisieel de school waar. Hij was de zoon van Gerben Rienks Kooistra schoolmeester te Ee. Na afgelegd examen bij het departementaal schoolbestuur werd hij in 1805 vast aangesteld. Op 3 nov. 1805 trouwde hij te Anjum met IJtje Klaazes van Niawier. In 1806 deed hij afstand van zijn functie.

Vanuit St. Jacobiparochie kwam omstreeks juli 1806 Hendrik Harmens Venema hier als schoolmeester en organist. Het inkomen bestond toen uit: een vrije woning, een grondpacht van ruim *f* 70, de huur van 5 pondemaat land en de schoolpenningen (6 stuivers per kwartaal per leerling; in totaal ca. *f* 120.) Zijn vrouw heette Riemke Andrijs Cremerus. Op 5 maart 1809 lieten ze een dochttertje Hendrikje dopen, maar kort daarna is mr. Venema overleden. In 1809 werd Teije Jans Buma, 2e rang, van Oosterwolde benoemd. Het traktement was toen:

-
- a Schwartzenberg archief, Rijksarchief Leeuwarden.
 - b Franeker Z 1.
 - c Inv.bk. Oost-Dongeradeel.
 - d Ferwerderadeel V 1, fol. 186.
 - e Doopboek.
 - f Oost-Dongeradeel H 3.
 - g *Leeuwarder Courant*.

f 120, de huur van 5 pondemaat land, *f* 88 voor kerkdienst en ca. *f* 75 aan schoolpenningen. Op 11 nov. 1810 trouwde hij in Anjum met Antje Justus Crans van Morra. Hij hertrouwde op 8 april 1836 met M.B.J. Humalda van Ee. In 1838 kwam er een nieuwe school. Hij kreeg op 1 jan. 1859 eervol ontslag en ontving een pensioen van *f* 410. Hij verwierf de zilveren medaille wegens 50 jaar trouwe dienst. Hij is op 12 dec. 1861 op 76-jarige leeftijd overleden; zijn weduwe M. Humalda leefde toen nog. Op 22 jan. 1859 werd Jan Roorda jr., hulponderwijzer te Holwerd, benoemd. Op 1 maart 1859 trouwde hij met Geertje Tabes Kooistra. Roorda is in 1882 overleden en werd in dat jaar opgevolgd door A. van der Meer. Op 1 juli 1885 werd P. Visser, geboren op 19 maart 1862, aangesteld als hoofd. Hij was sedert 1 juli 1880 werkzaam geweest als onderwijzer te Oudkerk. Hij vertrok op 1 juli 1895 naar Lekkum. Hij werd toen opgevolgd door D. Ykema. Op 31 juli 1903 werd deze weer opgevolgd door R. Wielenga. Op 1 juni 1913 vertrok hij naar Pingjum. In 1913 werd D. Wiersma aangesteld. Hij ging in 1943 met pensioen. Op 1 aug. 1943 werd hij opgevolgd door H.H. Meijer, onderwijzer te Metslawier. Op 1 feb. 1949 werd hij benoemd als onderwijzer te Leeuwarden. Zijn opvolger werd op 1 maart 1949 J. de Leeuw, onderwijzer te Kropswolde (Gr.). Deze is begin 1954 vertrokken naar Oldeholtgade.

Bijzonder onderwijs

Op 3 juli 1866 werd te Anjum een christelijk nationale school geopend. Als hoofd werd toen H. (van) Binnendijk van Workum aangesteld. Hij werd in 1889 opgevolgd door A.A. van der Poel. In 1892 werd T. Zwart, geboren te Oosternijkerk, benoemd. Deze vertrok in 1904 naar Zwijndrecht, waar hij eerder onderwijzer was geweest. Hij ging in 1933 met pensioen. In 1905 werd H. Keegstra hoofd van deze school te Anjum. Hij vertrok in 1909 naar Engwierum. Toen werd Tjalke Plantinga, onderwijzer te IJmuiden, benoemd. Hij is in 1918 naar Zaandam vertrokken, waar hij ca. 1 juli 1941 is overleden. In 1918 werd Tj. van Dam aangesteld als hoofd. De school was toen een school voor MULO geworden. In 1923 werd A. Smit benoemd. Deze ging op 1 april 1956 met pensioen en werd toen opgevolgd door J. Zijp, die afkomstig was De Wilp.

3. Ezumazijl onder Anjum

In juni 1777 werd Bocke Jans genoemd als schoolmeester te Ezumazijl.^a In 1830 werd te Ezumazijl een school opgericht op kosten van een rederij te Anjum. De gemeente verstrekke een traktement van *f* 150, waarbij dan de schoolpenningen en een vrije woning kwamen. Op 1 okt. 1830 werd Jan T. Buma, 3e rang, benoemd als hoofd van deze school. Toen hij in 1835 naar Kollum vertrok, werd hij provisioneel opgevolgd door Ruurd Reins Reitsma, 4e rang. In mei 1837 werd J. Laskewitz, 3e rang en ondermeester te Oosternijkerk, benoemd. In juni 1837 trouwde hij met J. van der Woude en op 29 juni 1843 vertrokken zij naar Birdaard. Toen werd Jan Sibbenga provisioneel aangesteld. In de zomer van 1844 werd hij ondermeester te Holwerd. Omstreeks sept. 1844 werd Roelf Nicolaas van Zanten, 3e rang en ondermeester te Sappemeer, hoofd van deze school. Het traktement bestond uit *f* 150 van de grietenij, de schoolpenningen van ca. 40 leerlingen en een woning. Hij is in het najaar van 1862 overleden. In het voorjaar van 1863 werd Pier F. Dijkema, geboren op 30 juli 1838, aangesteld als hoofd van deze school. In 1854 was hij ondermeester te Heerenveen en later te Woudsend. In 1865 kwam er een nieuwe school. P.F. Dijkema stond te Ezumazijl tot 1883, toen deze school werd opgeheven. Van 1883 tot zijn pensionering in 1905 was hij nog onderwijzer in de Strafgevangenis te Leeuwarden. Hij overleed te Leeuwarden op 28 mei 1930, bijna 92 jaar oud.

a Oost-Dongeradeel M 14.

4. Ee

In 1580 was Jan Jansz van Amesfort schoolmeester te Ee.^a Op 31 maart 1618 was mr. Hans Harmens hier als schoolmeester. In 1619 of 1620 tekende hij de formulieren naar aanleiding van de Dordtse Synode in het classicale boek van Dokkum.

Op 27 feb. 1641 was te Dokkum de huwelijksproclamatie van Jacob Auckes, dorprechter en ontvanger te Ee, en Saepke Sioerdsdr. van Betterwird. Het is niet zeker of hij ook schoolmeester is geweest.

Op 2 juli 1656 was Jacob Takis schooldienaar en dorprechter te Ee.^b In jan. 1657 was hij dat nog. Misschien al in 1664, maar in elk geval op 28 sept. 1667 was mr. Jan Goslings schoolmeester en ontvanger in Ee. Hij was omstreeks 1644 geboren. Hij trouwde hier op 29 nov. 1668 met Grietje Dirks. (Hun zoon Gosling Jans, te Ee gedoopt op 22 aug. 1669, werd later schoolmeester te Aalsum, Metslawier en Anjum.) Op 27 feb. 1687 hertrouwde hij met Antie Auckes van Ee. Op 18 maart 1694 hertrouwde hij met Jancke Drijeses van Paesens en opnieuw op 27 febr. 1706 met Gepke Geerts van Ee. Mr. Jan Goslings was - althans in 1695 en na 1709 - ook dorprechter te Ee en subst. ontvanger van Engwierum. De schoolmeesters genoten hier 11 floreen uit het ontvang. Hij is op 13 juli 1717 overleden, "oud in 't 73e jaar". Zijn opvolger werd in 1717 zijn kleinzoon: mr. Jan Goslings. Hij was op 16 jan. 1698 gedoopt te Anjum als zoon van Gosling Jans, schoolmeester aldaar. Hij trouwde op 29 mei 1718 met Trijntje Eelses Siccama, geboren in 1698. Op 6 mei 1725 hertrouwde hij met Tjittie Minnes Donga uit Dokkum. In okt. 1752 werden zij nog genoemd als echtelieden. Behalve schoolmeester was hij tevens ontvanger en dorprechter te Ee, en ook nog ontvanger en dorprechter te Engwierum en Jouswier. Zijn zoons waren: Gosling, Minne, Sijbe, Jan, Jetze en Antoni; hier gedoopt op resp. 24 maart 1726, 22 mei 1729, 3 juni 1731, 27 sept. 1733, 22 jan. 1736 en 30 okt. 1739. Hij is hier tot 1758 in functie gebleven en was daarna bijzitter. Hij is op 20 mei 1771 te Ee overleden, oud 73 jaar en 4 maanden.

In 1758 werd Jan Jans hier schoolmeester en dorprechter. In okt. 1759 liet hij hier een kind (Gertje) dopen. Sedert 1 nov. 1762 ontving hij een jaarlijks traktement van f 70. Zijn zoon Jan werd hier op 1 sept. 1765 gedoopt. Op 1 maart 1772 hertrouwde hij met Aukjen Eebes uit Ee. Hun zoon Antoni werd hier gedoopt op 18 dec. 1774 (geboren op 9 dec.). In sept. 1776 was hij hier nog als schoolmeester, maar nog in hetzelfde jaar is hij overleden, want op 30 dec. 1776 werden voogden benoemd voor de kinderen van "wijlen Jan Jans, in leven schoolmeester en dorprechter te Ee".^c

Op 22 juni 1777 trouwden hier: Gerben Rienks Kooistra, schoolmeester en organist te Ee, met attestatie van Aalsum, en Froukjen Jans van Ee. Op 23 feb. 1778 werd hun dochter Gertie geboren en op 17 dec. 1781 hun zoon Rienk. Hij stond hier tot 1812, toen hij voor zijn post bedankte, wegens zijn benoeming tot "Percepteur à vie". De school was in juli 1796 vacant en in de *Leeuwarder Courant* van 22 nov. 1806 werd een schoolmeester en organist gevraagd. Het traktement bedroeg f 70, de schoolpenningen en een woning.

In 1812 kwam hier als schoolmeester en organist: Keimpe Eeuwes van Leeuwen, 2e rang en afkomstig van Baard. In 1828 werd er een nieuwe school gebouwd. Het traktement bedroeg in 1835: f 250, de schoolpenningen en een woning. Van Leeuwen ging in de zomer van 1835 met pensioen en overleed op 6 nov. 1847, oud 62 jaar en 6 maanden.

In nov. 1835 werd Gerrit Berg, 2e rang en ondermeester te Onderdendam, benoemd. Hij overleed op 17 nov. 1848 op 39-jarige leeftijd. Hij liet G. Obma als zijn weduwe achter. Op 1 Juli 1849 werd Jan Johannes Zuidhoff, 2e rang, van Niawier benoemd. In 1846 was hij getrouwd met A.H. Blom, een dochter van Hans Blom jr. te Morra. Het traktement bedroeg: f 175 van de kerk, f 75 van de grietenij, f 20 voor het onderhoud van het uurwerk en het schoolgeld van ca. 80 leerlingen à 65 cent per kwartaal. Hij is op 5 jan. 1862, bijna 44 jaar oud, overleden. Zijn vrouw overleed in 1871. (Hun zoon was de "oude" meester J. Zuidhof te Beetsterzwaag, geboren op 3 dec. 1848 te Niawier. Hij was achtereenvolgens kwekeling te

a Reitsma, *Register*, p. 122.

b Oost-Dongeradeel Q 8, fol. 147°.

c Oost-Dongeradeel H 2, fol. 181.

Ee, hulponderwijzer te Aalsum, Engwierum en Ee. Van 1878 tot ca. 1913 was hij werkzaam te Beetsterzwaag.)

Op 18 feb. 1862 werd Douwe de Jong Jz. van Wetsens benoemd tot hoofd van de school in Ee. In 1896 ging hij met pensioen. Op 1 sept. van dat jaar trad zijn opvolger aan: S. Hoekstra van Harkema-Opeinde. Hij vertrok in 1898 naar Sijbekarspel en ging in 1927 met pensioen. Hij is op 27 feb. 1933 te Alkmaar, op 70-jarige leeftijd, overleden.

Op 1 jan. 1899 werd G. Koiter hoofd van deze school. In 1903 is hij naar Engwierum vertrokken. Hij werd toen in Ee opgevolgd door J. Schrader, eerder onderwijzer te Aalsum, Niawier en Morra. In 1908 werd hij overgeplaatst naar Oostrum en werd hij opgevolgd door B. Niehof.

In 1913 werd aan deze school benoemd: R. Riemersma, zoon van J.H. Riemersma, onderwijzer te Giekerk. Na het overlijden van R. Riemersma in 1915, werd in 1916 Jac. Bleeker, onderwijzer in Leeuwarden, aangesteld als hoofd van deze school. In 1919 werd hij opgevolgd door Tj. de Vries. Deze was achtereenvolgens onderwijzer te Buren op Ameland (1914), Idskenhuzen (1915) en Biervliet (1918). Hij is in 1921 vertrokken naar Kedichem. Later was hij te Witmarsum werkzaam. Sedert 1921 was G. Dijkstra hoofd van deze school in Ee. Op 1 mei 1926 werd de school opgeheven.

Bijzonder onderwijs

Op 16 jan. 1879 werd een hervormde (CVO) school opgericht, met Johannes van der Laan als eerste hoofd. In 1881 werd J. Alberts van Marssum benoemd. Deze vertrok in 1884 naar Wanswerd. In het voorjaar van 1884 werd H.S. Bartlema, van Ferwerd, aangesteld. Hij is in 1906 naar Hollandscheveld vertrokken. In 1920 ging hij met pensioen en in dec. 1933 is hij op 78-jarige leeftijd te Doetinchem overleden.

In 1906 werd G. Eskes Dz. hoofd van deze school. In 1907 werd hij opgevolgd door Gerrit J. Wijkstra, die op 31 mei 1941, op 56-jarige leeftijd, is overleden. Zijn opvolger werd toen T. Luineburg.

Op 29 okt. 1897 werd in Ee een gereformeerde (christelijk nationale) school geopend. Als eerste hoofd werd toen Stoffel de Jonge benoemd, die later naar Houwerzijl vertrok. Op 1 maart 1906 werd P. Haverkamp hoofd van deze school. In 1939 werd hij opgevolgd door L. Kranenburg, onderwijzer te Hallum. In het voorjaar van 1943 vertrok hij naar Amsterdam. In 1946 werd J. de Jong van Sleen aangesteld. Begin 1949 werd hij hoofd van de christelijke landbouwschool te Franeker. Op 1 jan. 1949 werd J. Andela, onderwijzer te Groningen, aangesteld als hoofd van deze school.

5. Engwierum

In 1580 functioneerde de oud-pastoor Wilhelmus Lovaniensis als schoolmeester, "mits oick belovende de kinder als reformeerde schoelmester te willen leeren".^a

Op 31 maart 1618 was mr. Jeppe schooldienaar te Engwierum. Op 4 juni 1621 vond inventarisatie plaats ten huize van mr. Jeppe, wegens het overlijden van Bottie Molledr., wijlen zijn huisvrouw.^b In sept. 1666 was Jochum Harmannus schooldienaar te Engwierum.^c Op 2 jan. 1676 trouwde Jan Jansens, schooldienaar te Engwierum, met Betske Tijmens van Ee.

Tot 1701 stond mr. Harmen Wijtzes als schoolmeester in Engwierum. Op 7 okt. 1701 werd hij opgevolgd door mr. Jan Gerbens, schooldienaar en dorprechter van Ezumazijl onder Anjum. Hij was op 5 feb. 1681 geboren te Balk. In 1715 waren echtelieden: Jan Gerbens, dorprechter en schoolmeester te Engwierum, 34 jaar oud, en Aefke Cornelis, eveneens 34

a Reitsma, *Register*, p. 124.

b Oost-Dongeradeel J.

c West-Dongeradeel Q 14, d.d. 19 sept. 1666.

jaar.^a Hun zoons Marten en Johannes werden hier gedoopt op resp. 21 sept. 1704 en 25 juni 1719. In maart 1726 was hij hier nog als schoolmeester.

In nov. 1731 was mr. Johannes Hoekstra hier als schoolmeester en dorprechter. Hij was omstreeks 1688 geboren, want hij was in juli 1739 in "oud in 't 51e jaar". In maart/april 1739 verkochten Johannes Hoekstra, schooldienaar en Doetie Halbes, echtelieden te Engwierum, een bakkerij "door hen als eigenaar bewoond, begeregtigd met reed en drift over de schoolgrond".^b

Omstreeks aug. 1747 kwam mr. Jan Hendriks, geboren ca. 1727, als schoolmeester en dorprechter in Engwierum. Hij trouwde hier op 25 feb. 1748 met Dirtsen Jans, de op 3 sept. 1719 gedoopte dochter van de schoolmeester van Ee, Jan Goslings. Hij is hier na 21 april 1780 overleden^c en zijn nagelaten lakenwinkel werd in de *Leeuwarder Courant* van 9 sept. 1780 te koop aangeboden. Hun zoon Hendrik, hier gedoopt op 28 april 1754, werd later schoolmeester te Oudkerk en hun zoon Anthonij, gedoopt op 3 sept. 1758, zou zijn vader Jan Hendriks opvolgen: vóór 1 dec. 1780 werd Anthonij Jans Siccama schoolmeester en dorprechter van Engwierum. Hij trouwde hier op 2 feb. 1783 met Antje Doedes van Engwierum. Op 22 juni 1784 werd hun dochter Dirtsen geboren. (Zie verder bij Morra.) In juli 1791 was hij nog schoolmeester en dorprechter. Op 30 juni 1792 werd hier hun zoon Jan geboren. Later bedankte hij voor zijn post en werd "Commis" te Nieuwe Zijlen onder Engwierum, waar hij als zodanig in 1800 nog voorkwam. Hij is omstreeks 1802 overleden. Begin 1791 kwam als schoolmeester, dorprechter en organist uit Lioessens: Hans Hanzes Blom sr., op 23 mei 1756 te Boornbergum gedoopt. Volgens de *Leeuwarder Courant* was de school in juli 1796 vacant. Zijn vrouw heette Stijntje Freerks. Op 22 jan. 1804 werd hier hun zoon Sijtze geboren. Hans Blom behaalde de 3e rang en deed op 12 mei 1827 afstand van zijn bediening, wegens "ouderdom en slecht gezicht". (In 1806 werd hier een schoolmeester en organist gevraagd; het traktement bedroeg f 120, de schoolpenningen en een woning.^d) Op 13 aug. 1827 werd Hendrik Garrits Veldman, 3e rang en onderwijzer te Pieterzijl (Gr.), aangesteld. Hij was tevens koster en organist. In 1828 werd een nieuwe school gesticht. Veldman was 1e Luitenant bij de schutterij tijdens de Belgische opstand. De school werd toen waargenomen door D.E. Feenstra, die in aug. 1833 naar Lioessens vertrok. Zijn taak werd toen overgenomen door P. Westra, ondermeester te Dronrijp. H.G. Veldman overleed op 22 jan. 1867, oud 63 jaar en 10 maanden.

Op 14 maart 1867 werd W. Lautenbach van Munnekezijl als zijn opvolger benoemd. In 1869 werd de school belangrijk verbeterd. Hij ging in 1903 met pensioen en werd toen opgevolgd door G. Koiter, afkomstig van Ee. Deze vertrok in 1908 naar Oudkerk. Hij werd toen opgevolgd door P.G. Dijkhuis. In 1911 was Simon Bosch hier als hoofd van de school. Hij is op 1 april 1931 te Engwierum overleden, oud bijna 52 jaar. Zijn weduwe E. Conradi is op 29 juli 1954 overleden.

Op 1 jan. 1932 werd G.J. Pauptit, onderwijzer te Scheveningen, benoemd als hoofd van de school te Engwierum. De gemeenteraad besloot op 31 juli 1933 tot opheffing van deze school met ingang van 1 jan. 1934; later uitgesteld tot 1 april 1934. Dit besluit werd op 4 okt. 1933 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Het beroep op de Kroon werd bij Koninklijk Besluit van 27 feb. 1934 ongegrond verklaard en op 1 april 1934 werd de school opgeheven.

Bijzonder onderwijs

In 1907 werd hier een bijzondere school gesticht voor CVO en in de herfst van 1907 werd Yke de Boer als hoofd van deze school aangesteld. Hij was eerder onderwijzer te Ridderkerk (1891), Kubaard en Nijland. In juli 1935 ging hij met pensioen. Hij overleed te Scharnegoutum op 18 maart 1947, op 76-jarige leeftijd.

Op 1 juli 1935 werd F. Meijer, onderwijzer te Tweede Exloërmond, benoemd. In de jaren

-
- a Civ. Processtukken, port. 273, nr. 20.
 - b Proclamatieboeken.
 - c Oost-Dongeradeel H 2.
 - d *Leeuwarder Courant*, 22 nov. 1806.

veertig werd hij opgevolgd door F. Dousma, die in 1950 hoofd van de school voor CVO te Hoogeveen werd. Zijn opvolger werd toen Groenewold, onderwijzer te Oudemirdum. Deze werd in 1953 opgevolgd door R. Visser, onderwijzer te Slootdorp.

Op 1 nov. 1909 werd een tweede bijzondere school (christelijk nationaal) geopend. Als hoofd werd toen H. Keegstra van Anjum benoemd. Hij werd in 1924 opgevolgd door E. Dijkstra. In 1949 was hij nog hoofd van deze school.

6. Lioessens

In 1580 was Binnert Lioppesz "schoolmester" in Lioessens.^a Op 23 juni 1649 was te Dokkum de gerechtelijke huwelijksproclamatie van Sijbrandus Sijbrandi, schoolmeester te Lioessens, en Trijntje Hessels, weduwe van Willem Stoffels. Op 17 maart 1656 waren zij hier nog als echtelieden.^b Van 1651 tot 1654 was Harcke Wijtzes rechter en ontvanger te Lioessens.^c Op 17 feb. 1679 was Tiedde Haeijes schoolmeester in "Luysens".^d In 1695 werd hij Tiaert Haijes genoemd.^e Op 2 juli 1707 kwam hij ook nog voor als schoolmeester en dorprechter; hij was toen "int 66e jaar".^f In 1711 werd hij Tierd Hajes Swart genoemd. Hij was toen nog steeds schoolmeester en dorprechter; zijn vrouw heette Liskien Jetses. (Hij was waarschijnlijk een broer van Pytter H. Swart te Oosternijkerk.) Hij is op 6 juli 1720 overleden, ca. 80 jaar oud.

Op 26 jan. 1721 trouwden hier: Harmen Christiaans, schooldienaar te Lioessens en afkomstig van Hantum, en Stijntie Melis van Lioessens. Op 15 feb. 1722 werd hun dochter Stijntie hier gedoopt. Op 27 sept. 1722 zijn te Lioessens getrouwd: Henderik Christiaans, schoolmeester te Lioessens, en Mayke Jans, beiden afkomstig van Hantum. Harmen en Henderik waren broers en zoons van mr. Christiaan Rosenkrans te Foudgum en Hantum. Zij waren te Foudgum gedoopt op 13 maart 1692 (Harmen) en op 5 juli 1693 (Henderik). Henderik Christiaans en Mayke Jans werden in Lioessens op 21 feb. 1723 tot lidmaat aangenomen op belijdenis des geloofs. Ze lieten hier dopen: hun dochter Stijntje op 12 maart 1724, Jouke op 13 jan. 1726, Harmen op 18 aug. 1730 en Johannes op 25 dec. 1740. Henderik was hier toen nog in functie als schoolmeester, maar hij is kort daarna overleden.

In 1741 werd de schoenmaker Foeke Sjoerds aangesteld als schoolmeester. Zijn ouders Sjoerd Foeke en Aaltje Hanses waren hier op 23 okt. 1698 ingekomen van Ee. Foeke Sjoerds was op 2 juni 1713 geboren te Ee, waar hij op 16 mei 1734 trouwde met Antje Auckes van Ee. Hij woonde toen te Hantumhuizen. Op 6 feb. 1735 werd hij te Lioessens als lidmaat aangenomen. In 1741 werd hij hier schoolmeester. Zijn traktement was 70 c.g.; hij bleef werkzaam als schoenmaker. Op 1 aug. 1742 vertrok hij als schoolmeester naar Oosternijkerk. In 1746 werd Jan Jansen, schoolmeester te Lioessens, op belijdenis des geloofs aangenomen tot lidmaat. Korte tijd later is hij vertrokken. In juli 1748 werd Sinse Tabes, schoolmeester te Lioessens, aangenomen tot lidmaat. Op 12 juli 1749 was hij hier nog als schoolmeester en dorprechter.^g In 1754 was Jan Arents hier als schoolmeester; zijn vrouw heette Tijtje Johannes. Ze lieten hier op 18 juli 1754 hun dochtertje Tijtje dopen. Hij kwam hier in juli 1779 nog voor als schoolmeester.

In 1780 was Hans Hanses Blom schoolmeester en dorprechter in Lioessens. Hij was de op 23 mei 1756 gedoopte zoon van mr. H.S. Blom, schoolmeester te Metslawier. Hij trouwde hier op 20 mei 1781 met Stijntje Freerks van Metslawier. Hun zoon Hans werd hier geboren op 28 maart 1788. (Zie verder bij Morra.) Hij stond hier in aug. 1790 nog, maar vertrok kort daarna naar Engwierum. In dec. 1790 werd in de *Leeuwarder Courant* een nieuwe schoolmeester

-
- a Reitsma, *Register*, p. 128.
 - b Oost-Dongeradeel Q 8.
 - c Oost-Dongeradeel J 14, fol. 12°.
 - d West-Dongeradeel H 1a.
 - e Oost-Dongeradeel H 2.
 - f Processtukken van het Hof.
 - g Processtukken Crim. port. 138.

gevraagd. Dat werd mr. Lambert Sijerks de Jong, die in 1791 schoolmeester en dorprechter te Lioessens werd en hier in aug. 1795 nog stond. Zijn vrouw heette Elisabeth Wijbrands (1791) of Elisabeth Leiker (1792 en later). Het traktement bestond uit f 95, een woning met grote tuin en verdere emolumenten. In 1796 vertrokken zij naar Akkrum.

In sept. 1796 werd Sjoerd Sijverts Huisinga hier schoolmeester. Zijn vrouw heette Bontje Liebbes. Op 21 mei 1797 werd hier hun zoon Sijvert geboren; op 8 sept. 1799 opnieuw een Sijvert. In 1820 kwam er een nieuwe school. Hij heeft hier gestaan tot het voorjaar van 1833, toen hij afstand deed van zijn post en een pensioen van f 100 kreeg.

In aug. 1833 werd Dirk Edsgers Teenstra, 3e rang en provisioneel te Engwierum, benoemd in Lioessens. Het inkomen bestond in 1834 uit: ca. f 95, de schoolpenningen (40 à 50 leerlingen à f 1,20), het grasgewas van het kerkhof en een woning. Teenstra is in de herfst van 1834 overleden. In het voorjaar van 1835 kwam Ritske Simons Clewits, zoon van Simon Clewits uit Kollum. (Hij was daar in aug. 1812 geboren.) Hij is in 1835 te Lioessens getrouwd. Eind 1836 vertrok hij naar Wanswerd. Toen werd Hendrik Piers de Vries, 3e rang, provisioneel aangesteld. Hij was eerder ondermeester te Dokkum. In mei 1837 werd hij vast benoemd. Het traktement was f 100 van de grietenij, f 32 van de kerk, de schoolpenningen van 40 à 50 leerlingen en een woning. Op 31 okt. 1842 is hij vertrokken naar Brantgum.

Op 2 feb. 1843 kwam Jacob van Vliet, 3e rang en *custos* te Leens. Op 20 nov. 1858 werd een nieuwe school ingewijd. Het traktement bedroeg in 1864: f 400 en een woning. Hij overleed op 5 juni 1864, bijna 41 jaar oud, zijn weduwe Aukje van der Wal en twee dochters achterlatend. Op 6 sept. 1864 werd Abe Sijbe Tuinman Azn, hulponderwijzer te Bolsward, benoemd. In mei 1865 trouwde hij in Bolsward met H. Osinga. In 1907 werd de school opgeheven en ging Tuinman met pensioen. Hij is in Buitenpost op 22 mei 1929, op 88-jarige leeftijd, overleden.

Bijzonder onderwijs

In 1905 werd te Lioessens een bijzondere School (gereformeerd) geopend. Als hoofd werd toen P. Fokkinga, sinds 1900 onderwijzer te Ee, aangesteld. In 1913 vertrok hij naar IJlst. Op 1 jan. 1914 kwam zijn opvolger: H. Sturing, onderwijzer te Makkum. Hij ging omstreeks 1 april 1936 met pensioen en is op 3 mei 1938 te Leeuwarden, op 66-jarige leeftijd, overleden.

7. Metslawier

In 1574/75 was Jan Bottes rechter te Metslawier.^a In juni 1618 was Sierd Sijtzes schooldienaar te Metslawier.^b Op 3 jan. 1624 was in Dokkum de huwelijksproclamatie van Jacob Jansz, schoolmeester te Metslawier, en Bauck Egbertsdr.

In 1664 stond in de lidmatenlijst: Ridser Jans, de zwager van mr. Pieter Tjommes te Metslawier. Op 19 maart 1667 was Pijtter Tiommes hier dorprechter.^c In sept. 1669 werd hij genoemd als schooldienaar te Metslawier. Op 18 jan. 1676 was echter mr. Jan Jacobs schooldienaar en was mr. Pytter Tiommes dorprechter in Metslawier.^d

Op 24 jan. 1692 kwamen mr. Gosling Jans, schoolmeester te Metslawier, en Femke Antonides, "zijn wijff", met attestatie van Aalsum. Ze vertrokken omstreeks 1695 naar Anjum. Op 17 nov. 1695 werd aangenomen op belijdenis des geloofs: Marcus Johannes Rispens, schooldienaar te Metslawier. Op 28 juni 1696 trouwde hij hier met Riemcke Sjolles, eveneens uit Metslawier. Zij deed op 1 nov. van dat jaar belijdenis. Hun zoons Siolle en Johannes werden hier resp. gedoopt op 11 mei 1710 en 6 mei 1717. Hij is hier overleden in 1719. Zijn weduwe hertrouwde op 8 dec. 1720 met Roelof Douwes uit Metslawier.

Op 12 mei 1720 werd hier op belijdenis des geloofs aangenomen: mr. Otto Pijtters, schoolmeester te Metslawier. Op 30 maart 1721 trouwde hij hier met Ulck Tjallings,

a Rentmeesters-rekeningen.

b Ordonnantieboek.

c Testamenten EEE 3, fol. 414°.

d Testamenten EEE 5, fol. 63°.

eveneens uit Metslawier. Beiden kwamen nog voor in de lidmatenlijst van 1751; hij heette toen Otto Petersma. Op 1 feb. 1752 was hij nog schoolmeester en dorprechter te Metslawier.^a In feb. 1755 werd hij nog genoemd. Hij is hier later overleden.

Op Allerheiligen 1762 kwam mr. Hans Sijtzes Blom, schoolmeester, met attestatie van Boornbergum, met Antje Hanses zijn huisvrouw en hun kinderen. Hun twee zoons, Sijtze H. Blom (zie Jelsum) en Hans H. Blom (zie Lioessens) waren te Boornbergum gedoopt op resp. 30 mei 1751 en 23 mei 1756. Op 13 feb. 1763 kwam hun attestatie in. In 1765 waren zij hier nog.

Op 12 mei 1776 trouwden te Niawier: Sijtze Hanses Blom, schoolmeester te Metslawier en Janke Oetses Hoornstra, eveneens uit Metslawier. Lang kan hij hier niet als schoolmeester zijn geweest, gezien zijn leeftijd (gedoopt op 30 mei 1751). Kort daarna, op Allerheiligen 1776, werd hij schoolmeester te Jelsum.

Op 4 juni 1780 trouwden in Metslawier: Pieter Jilderda, schoolmeester te Metslawier, en Saapke Nammens, van Oosternijkerk. Zij lieten hier op 8 april 1781 hun zoon Johannes dopen en vertrokken in hetzelfde jaar naar Anjum. (Volgens de *Leeuwarder Courant* was de school in maart 1794 en in juni 1796 vacant.)

Op 10 dec. 1797 zijn hier getrouwd: Hendrik Harmens Venema, schoolmeester en dorprechter te Metslawier, en Riemke Andries Cramerus, eveneens uit Metslawier. In de *Leeuwarder Courant* van 2 nov. en 9 nov. 1799 stond het volgende bericht:

"Alzoo H. Venema, schoolmr. en gesurcheerd Dorprechter van Metslawier, zig zedert een geruimen tijd van de waarneming zijner eerstgenoemde post heeft geabsenteerd. Zoo is 't dat de Raad der Gemeente van Oost Dongeradeel bij dezen voorn. H. Venema aanmaand en indaagt om vòòr den 12 Nov. dezes jaars zig wederom ter waarneming zijner Post alhier te vervoegen, zullende bij gebreke dies, de Raad zig genoodzaakt zien, zodanig te disponeeren, als zij na regten zullen vermeen en te behooren.

Actum Metslawier den 28 Oct. 1799.

Ter ord.^{tie} van den Raad: H.T. Ament, secretaris."

Op 23 maart 1800 werd hun zoon Andries gedoopt. Kort daarna vertrokken zij naar Oudwoude. In 1803 gingen ze naar St. Jacobiparochie, in 1806 naar Anjum, waar hij in 1809 is overleden.

Zijn opvolger was Jan Jansen, die op 12 mei 1808 afstand van zijn post heeft gedaan. In 1808 kwam mr. Jan Pieters de Vries, 3e rang, van Oldelamer. Hij is op 16 april 1809 te Metslawier getrouwd met Janke A. Cramerus, van Metslawier. Zij was een zuster van de vrouw van H.H. Venema (zie eerder). Hij ging in de zomer van 1828 met pensioen. Het inkomen bedroeg in 1828: f 150 en f 12 (emolumenten), de schoolpenningen en een woning. Op 8 dec. 1828 werd Jan Jans Sikkema, 3e rang, aangesteld als hoofd. In 1829 kwam er een nieuwe school. In de zomer van 1839 vertrok hij naar Paesens. Hij werd toen opgevolgd door Hendrik Leopold, 2e rang en provisioneel te Dokkum. In mei 1840 vertrok hij naar Buitenpost. In de zomer van 1840 arriveerde Klaas van Otten, 3e rang en ondermeester te Leeuwarden. Hij overleed in de zomer van 1843. Hij werd in de herfst van 1843 opgevolgd door Nicolaas Salverda Qz., 2e rang en ondermeester aan de Stadsburgerschool te Sneek. In het voorjaar van 1850 kreeg hij eervol ontslag en is naar Dokkum vertrokken.

Op 24 juni 1850 werd Taekle Abes Heslinga, 2e rang en onderwijzer te Vrouwenparochie. Hij was getrouwd met Trijntje G. van der Meer. Op 1 nov. 1881 kreeg hij eervol ontslag en ging met pensioen. Op 1 jan. 1882 werd Jemke van Loon Hz. aangesteld als hoofd van deze school. (Hij was een zoon van Harmen van Loon uit Wartena.) Hij was van 1877 tot 1879 onderwijzer in Wartena en daarna in Menaldum. Hij was getrouwd met Nynke Roorda, een dochter van mr. J. Roorda te Anjum. Hij schreef een en ander in het Fries. In 1916 werd hij om gezondheidsredenen eervol ontslagen. Op 13 juli 1920 is hij op ruim 60-jarige leeftijd overleden.

a Oost-Dongeradeel H 2, fol. 126.

In 1916 werd J.J. Schrader van Oostrum aangesteld. Hij ging op 1 april 1938 met pensioen en overleed hier op 19 mei 1941, oud 63 jaar. Op 2 mei 1938 werd B. Betzema benoemd. Hij was toen reeds tijdelijk hoofd van de school. Een geheel vernieuwde school werd op 24 okt. 1938 in gebruik genomen. In 1955 was de heer Betzema nog hoofd van deze school.

Bijzonder onderwijs

In de *Leeuwarder Courant* van 18 dec. 1849 stond een oproeping voor de bijzondere school te Metslawier:

*"Onderwijzer van den 2en, desnoods van de 3e rang, genegen tot de waarneming dezer school, worden uitgenoodigd om met overlegging der vereischte stukken, zich aan te melden voor of op 30 Dec. e.k. Behalve de Avondschool en andere emolumenten, geeft deze school wekelijks 5 gulden. Bekwaamheid in het geven van onderwijs in de Muzijk en moderne Talen, zal ter bijzondere aanbeveling strekken en de inkomsten verhoogen. Men adresseere zich met franco brieven of in persoon bij eerst ondergeteekende
[get.] H. Cannegieter J.J. Zn., J. Brandsma, Mr. J. Witteveen."*^a

In 1922 werd in Metslawier een bijzondere school geopend. Als hoofd werd toen L. Jouwsma aangesteld. Deze werd in 1955 opgevolgd door Joh. Boersma, onderwijzer in Amsterdam.

Te Metslawier werd op 1 sept. 1927 de eerste christelijke lagere landbouwschool in het Noorden geopend. Als directeur werd toen J. de Vries, hoofd van de school te Nes (W.D.), aangesteld. Op 1 aug. 1955 ging hij met pensioen. Zijn opvolger werd toen W. Folkertsma.

8. Morra

In 1580 was Gerke van Collum "scholemeister" in Morra.^b In 1657/58 was hier waarschijnlijk een mr. Hendrik.^c

Op 9 maart 1704 liet mr. Jacob Josten Britsma zijn zoon Andries dopen. In 1705 ging hij als schoolmeester naar Brantgum. In 1706 werd mr. Marten Jacobs op belijdenis des geloofs tot lidmaat aangenomen. Hij was in 1709 35 jaar oud.^d In 1711 heette hij mr. Marten Vossius, schooldienaar en dorprechter. Hij is hier in dec. 1720 overleden.

Op 14 mei 1721 kwam de attestatie van Leeuwarden in, van mr. Ritske J. Nieuwenhuis, schooldienaar te Morra. Zijn vrouw Hiltje Geerts Wageveld werd in 1722 aangenomen. Hij is later hertrouwd, want op 2 april 1730 werd op belijdenis des geloofs aangenomen: Doetje Jacobs, huisvrouw van mr. Ritske. Toen was mr. Nieuwenhuis hier dus nog als schoolmeester.

Omstreeks 1736 werd mr. Jan Mients Feenstra schoolmeester, dorprechter en organist te Morra. Hij werd op 27 feb. 1737 tot lidmaat aangenomen. Hij stond hier meer dan 60 jaar als schoolmeester en overleed op 27 juni 1796, "zeer subiet" aan een beroerte, bijna 82 jaar oud.^e Waarschijnlijk bleef hij ongehuwd, daar hij hier, noch in de huwelijks-, noch in de doopregisters voorkomt.

In 1796 kwam Willem Jan de Wendt, geboren omstreeks 1778. Hij vertrok in sept. 1806 naar Ternaard. Zijn opvolger als schoolmeester en organist werd in 1806 mr. Hans Hansas Blom jr., 3e rang en zoon van H.H. Blom te Lioessens en Engwierum. Het traktement bedroeg toen f 110, de schoolpenningen en een vrije woning. Hij was op 28 maart 1788 in Lioessens

-
- a In de aantekeningen van Sannes wordt van deze school geen verdere mededelingen gedaan. Evenmin worden namen van hoofden van deze school genoemd.
 - b Reitsma, *Register*, p. 117.
 - c Classis Acta, Dokkum.
 - d Crim. Processt., vonnis 29 mei 1726, port. 77.
 - e Advertentie *Leeuwarder Courant*.

geboren en op 14 dec. 1806 te Engwierum getrouwd met Dirtsen Anthonijdr. Siccama. Zij was een dochter van mr. Anthonij Jans Siccama te Engwierum. Hun kinderen Stijntje en Antoni - deze werd later schoolmeester te Niawier - werden hier resp. op 14 feb. 1808 en 28 maart 1811 geboren. Op 7 sept. 1856 werd zijn 50-jarige schooldienst herdacht. Op 28 dec. 1856 werd de 50-jarige echtvereniging van mr. H. Blom en D.A. Siccama gevierd. Hij is op 8 april 1858 op 70-jarige leeftijd overleden; zijn vrouw leefde toen nog. In 1857 was H.L. de Jong hier tijdelijk aangesteld. Kort daarna vertrok hij naar Haulerwijk. Omstreeks 1 aug. 1858 werd Eeuwe Kooi, 2e rang, benoemd. In 1858 bestond het salaris uit f 180, de schoolpenningen en een woning. Hij vertrok reeds in april 1859 naar Holwerd. Op 30 april 1859 werd D. Tjalkens benoemd. Hij was ondermeester te Grouw en trad op 30 mei in functie. Hij was getrouwd met Attje Bierma. Hij schreef in 1868 "Zes liederen ter gedachtenis aan Heiligerlee (1568-1868)" voor de *Nederlandsche Volksschool*. Hij vertrok in dec. 1870 naar Almenum. In 1871 kwam C.J. de Vries als zijn opvolger. In 1907 kreeg hij eervol ontslag en in 1908 ging hij met pensioen. Hij werd in 1907 opgevolgd door L. de Jong. In 1926 werd F. Roorda benoemd als hoofd van deze school. Hij vertrok in 1930 naar Spitsendijk (Engw.). Op 16 juni 1930 werd Hijltje Brijker van Boelenslaan hier benoemd. De raad besloot op 9 nov. 1936 om deze school met ingang van 1 april 1937 op te heffen en Brijker eervol ontslag te verlenen. Dit besluit werd later goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Brijker overleed op 21 juni 1955, op 70-jarige leeftijd, in het Rusthuis "Elim" te Bolsward. Hij was weduwnaar van Joukje Anema, die op 12 juni 1951 was overleden.

9. Niawier

Op 26 aug. 1601 was mr. Schelte Gerloffs schoolmeester "tot Nijewier".^a In 1619 was hij in Hantumhuizen.

Van 1673 tot 1680 was Pieter Harmens dorprechter en ontvanger te Niawier. Het is niet zeker of hij ook schoolmeester was. Op 8 mei 1681 werden tot lidmaat aangenomen: Beern Wijntzens, schoolmeester te Niawier en met attestatie van Morra: Bauck Jans, de huisvrouw van mr. Beern. Hij stond hier tot 1685, toen hij naar Hijum vertrok. Baukje Jans, vermoedelijk in 1683 overleden, was een zuster van mr. Joannes (Jans) Swart uit Vrouwenparochie.^b

Op 19 mei 1695 zijn in Niawier getrouwd: Hidde Ruerds, schoolmeester en ontvanger te Niawier, en Romckien Harmens van Oosternijkerk. Op 20 feb. 1698 werd hun zoon Ruerdt hier gedoopt. Op 21 april 1704 was Hidde Ruirds nog schoolmeester te Niawier. Op 30 mei 1721 was hij getuige bij een testament.^c Ook in jan. 1724 was hij hier nog als schoolmeester. Zij zijn hier beiden overleden; mr. Ruerds omstreeks 1730.

In mei 1731 was Hendrik Sapes hier als schoolmeester: op 20 mei 1731 werd zijn zoon Melle hier gedoopt en in 1733 zoon Claes. Hij werd hier op 24 feb. 1732 op belijdenis des geloofs tot lidmaat aangenomen. Het ging echter niet goed met hem. Na herhaaldelijk gewaarschuwd te zijn, werd hij in 1752 onder censuur van de kerkenraad gesteld wegens dronkenschap, en bij vonnis van de kerkenraad van 7 maart 1753 zelfs van "de gemeente Christy" uitgesloten.^d Hij is hier vóór 6 okt. 1755 overleden, toen een voogd voor zijn kinderen werd benoemd.^e In juli 1755 werd Tjebbe, zoon van schooldienaar Jorrijt Tjebbes, hier gedoopt. Hij werd met zijn vrouw Hijltje Jans op 15 aug. 1762 op belijdenis des geloofs aangenomen tot lidmaat. In 1765 waren zij hier nog. Op 5 april 1778 zijn te Morra getrouwd: Jacobus Louws Sinnema van Jelsum, schoolmeester en dorprechter te Niawier, en Janke Hanses Blom van Stiens. Op 3 juni 1782 werd te Niawier hun zoon Louw geboren. Hij kwam hier in 1783 voor als dorprechter en vertrok in 1791 met attestatie naar Lekkum.

a Hof II 5, Crim. Sent. van 10 juli 1605.

b Oost-Dongeradeel H 1, apr. 1683.

c EEE 9, fol. 70.

d Zie dit uitvoerige vonnis in Oost-Dongeradeel no. 13; Kerkelijke registers.

e Oost-Dongeradeel H 2.

Op 23 april 1791 stond in de *Leeuwarder Courant*:

"Dewijl de schoolmeesterplaats te Niawier vacant is geworden, zoo worden zij die daartoe liefst en de vereischte bekwaamheden hebbende, uitgenoodigt om op Wd. 4 May 1791 des nademiddags om 2 uur te Niawier te komen om hunne gaven te laten hooren; op heele ende halve nooten moet er worden gezongen."

In de *Leeuwarder Courant* van 30 april 1791 werd het volgende meegedeeld: "De school te Niawier, reede waarschijnlijk vergeven zijnde, zoo worden de sollicitanten van dezelve verzogt, geen moeite meer daar omtrent te doen."

Sedert jan. 1795 was Hinne Sijtzes Talsma hier als schoolmeester. Dit blijkt o.a. uit de volgende volmacht: "17 januari 1795: E. van Burmania gelast tooner dezès, wegens zijn landerijen onder Nijewier, te stemmen tot schoolmeester en dorprechter Hinne Sijtzes te Wanswerd." In een andere volmacht werd hij Hinne Sijtzes, "gedispicieerde" schoolmeester, genoemd. Vermoedelijk had hij de school te Wanswerd een paar jaar waargenomen. In okt. 1798 was hij hier nog en was Akke Ouwes Boersma zijn huisvrouw. Hij haalde de 3e rang en is hier op 13 nov. 1828 overleden.

In 1829 werd een nieuwe school in gebruik genomen. Op 10 mei 1830 werd Antonie Hanzes Blom, 3e rang, hoofd van deze school. Hij was een zoon van H. Blom jr. uit Morra. Hij vertrok in de herfst van 1843 naar Oosternijkerk. Het inkomen bedroeg in 1843: f 200, de schoolpenningen van ongeveer 50 leerlingen à 60 cent per kwartaal, en een woning. In het voorjaar van 1844 kwam Jan J. Zuidhof, 2e rang en hulponderwijzer te Vries. Hij was tevens organist. Hij vertrok in de zomer van 1849 naar Ee. Zijn zoon Jan Zuidhof was jarenlang onderwijzer en organist te Beetsterzwaag.

Op 10 sept. 1849 werd Hendrik Knoop, 2e rang, hoofd van deze school. In 1890 werd hij opgevolgd door J. van der Wal. In 1895 werd P. Jongbloed benoemd. Deze vertrok in 1900 naar Schalsum. Hij werd toen opgevolgd door S. de Graaf, van Moddergat. Deze werd in 1907 overgeplaatst naar Aalsum. Zijn opvolger werd toen S. Bosch, die in 1911 werd overgeplaatst naar Engwierum. Omstreeks die tijd werd deze school in Niawier opgeheven.

Bijzonder onderwijs

Op 2 juli 1906 werd te Niawier een gereformeerde school geopend. Als eerste hoofd werd toen J. Fokkinga, hoofd van de school te Zwingelspaan, aangesteld. Hij ging op 1 jan. 1923 met pensioen. (Hij overleed op 30 juli 1940 op 73-jarige leeftijd te Bodegraven.)

In 1923 trad zijn opvolger C.H. Slump aan. In 1932 werd hij hoofd van de gereformeerde school te Tijnje, waarna in hetzelfde jaar J. van der Mark uit Terzool hier aantrad. Hij was hier in 1947 nog.

10. Oosternijkerk

In 1580 was Sibrandt Hillebrands "schoelmester in Nikerke".^a In 1608 werd mr. Staes Andries van Oosternijkerk afgezet wegens het bedrijven van straatschending en andere excessen in Dokkum.^b In dec. 1608 was Tyepke Jelmers "dorprechter tot Nijkerck in Dongerdeel".^c Het is niet zeker of hij ook schoolmeester was.

In 1619 of 1620 tekende mr. Hessel Douwes, schoolmeester te Oosternijkerk, de formulieren naar aanleiding van de Dordtse Synode in het classicale boek van Dokkum. Ook op 25 maart 1627 was hij nog als schooldienaar in Oosternijkerk.^d In jan. 1656 was Willem Luytiens schoolmeester te Oosternijkerk.^e Zijn vrouw heette Doetie Goytiens. In maart 1658 was hij

a Reitsma, *Register*, p. 114.

b Cuperus, *Kerkelijk*, II, p. 180; *Classis Acta*, Dokkum.

c Quaclap.

d Oost-Dongeradeel Q 3.

e Oost-Dongeradeel Q 8.

hier nog als schoolmeester.

Op 23 aug. 1673 werd voor het gerecht te Dokkum het huwelijk aangegeven van mr. Pijter Hajes Swart, schooldienaar "tot Niekerk" in Oost-Dongeradeel en Roelifke Pijters, weduwe van Jacob Clasen, mr. timmerman. Zij trouwden te Dokkum op 29 okt. 1673. Op 29 april 1679 was hij hier nog als schoolmeester.^a Hij was blijkbaar een broer van mr. Tiede H. Swart te Lioessens en van mr. Jan H. Swart te Holwerd. In mei 1684 waren mr. Pieter Hayes Swart, "schooldienaar tot Nijkerk", en Jancke Riena, echtelieden.^b In 1698 tekende hij als dorprechter de stemkohieren van Oosternijkerk.

Op 21 juli 1700 werd te Hardegarijp attestatie afgegeven om elders te trouwen aan: Epke Geerts, schooldienaar te Oosternijkerk, en Aukjen Dirks van Hardegarijp. Omstreeks nov. 1704 kwam hij als schoolmeester te St. Jacobiparochie met attestatie van "Niekerck". In 1705 kwam Harmen Harmens, toen 31 jaar oud, als schoolmeester van Brantgum. Op 18 juni 1706 tekende hij als getuige een testament.^c In aug. 1712 was hij als schooldienaar en dorprechter opnieuw getuige bij een testament.^d Op 10 maart 1715 was te Metslawier de 3e proclamatie van het huwelijk van mr. H. Harmenus, schoolmeester te Oosternijkerk en Gertie Sijbrens van Metslawier. Zij zijn te Oosternijkerk getrouwd. In 1730 stond hij hier als mr. Hermanni. Zijn tweede vrouw heette Aaltje Hessels. Hij leverde ook "cleedbare waren" [manufacturen]. Hij was in juni 1741 nog in functie als schoolmeester en dorprechter. Zijn vrouw leefde nog toen hij in het voorjaar - na 24 maart en vóór mei - 1742 is overleden.

Op 1 aug. 1742 kwam mr. Foeke Sjoerds, schoolmeester en dorprechter van Lioessens, met zijn vrouw Antje Auckes en twee te Lioessens geboren dochters: Jitske en Trijntje, resp. gedoopt op 7 dec. 1738 en 12 juni 1740. Zijn vrouw was rond 1707 geboren en hij was op 2 juni 1713 te Ee geboren. Zij waren op 16 mei 1734 te Ee getrouwd. Hij was daar waarschijnlijk schoenmaker, vestigde zich als zodanig weldra te Lioessens, waar hij in elk geval in 1738 woonde. Na de dood van mr. H. Christians in 1739 werd hij er ook schooldienaar.

In de *Leeuwarder Courant* van 24 juli 1756 stond het volgende bericht:

"Foeke Sjoerds schoolmeester te Nijkerk (O.D.) maakt bekend, dat hij voornemens is, bij wege van Kostschool, ten zijnen huize jongelingen te onderwijzen in lezen, schrijven en rekenen, de beginselen der Lat. taal, in de gronden der Nederduitsche taal, zoo ten aanzien van dezelve spelling en woordvoeging als om eenen goeden en zuiveren stijl te leeren schrijven en spreken; mitsgaders in de gronden van de godgeleerdheid, kerkelijke en wereldlijke geschiedenissen, land- en kaartkunde, boekhouden en psalmzingen, en voorts in alles wat tot een burgerlijke en Godsdienstige wellevendheid noodig is, naar ieders gerief en vatbaarheid; alles voor een civielen prijs."

Zijn traktement bedroeg 116 c.g. en de schoolgelden. Zij kochten in mei 1767 een huis in Oosternijkerk, ten oosten aan het Lijkpad, voor 150 ggld. Foeke Sjoerds schreef hier zijn *Historische Jaarboeken*, waarvoor hij een beloning van Gedeputeerde Staten ontving. Antje Auckes leefde nog op 10 okt. 1758; zij was toen 51 jaar oud.^e Op 18 dec. 1770 is hij op 57-jarige leeftijd overleden. Zijn grafschrift luidde:

*"De schrandere Foeke Sjoerds, een wonder van zijn tijd;
Een Godsvriend, vroom, opregt, en nedrig in zijn leven,
Die ons 't gebeurde, door alle Eeuwen heeft beschreven;
Der Stadt en Kerken nut, de onwetendheid ten spijt,
Legt, mat van de arbeid, vroeg en spa, in zorg en slaven,
Hier onder dezen Steen, in God gerust, begraven."*^f

a West-Dongeradeel H 1a.

b Oost-Dongeradeel M 6, fol. 21°.

c Oost-Dongeradeel EEE 6, fol. 52.

d Oost-Dongeradeel EEE 7.

e Processtukken Civiel, port. 165.

f Michiel van Leeuwen, *Leeuwarder Courant* 2 jan. 1771.

In 1771 nam de schoenmaker Pijter Reinders, provisioneel de school waar voor Antje Auckes, de weduwe van zijn voorganger. Op 1 mei 1771 kwam mr. Sjoerd Jans als schoolmeester en dorprechter. Zijn vrouw heette Neeltje Jouws. Hij was in 1782 34 jaar oud.^a Sedert 1807 heette hij Sjoerd Jans Jansma. Hij deed omstreeks juni 1816 afstand van zijn post.

Op 7 sept. 1816 trad zijn opvolger aan: Tjeerd Jans Sijbenga, 3e rang en ondermeester te Wartena. Hij was op 2 aug. 1798 te Friens geboren als zoon van de schoolmeester aldaar. Zijn vrouw Trijntje Wijnia was in 1795 geboren te Berlikum. (Hun zoon Abe Sijbenga (1828-1898) was van 1880 tot 1898 burgemeester van Oost-Dongeradeel.) Het traktement bestond in 1816 uit f 250, de schoolpenningen en een woning. In 1821 werd de school afgebroken en werd een nieuwe school gebouwd; in 1838 werd deze vergroot. Tjeerd Sijbenga bedankte in de zomer van 1843 als schoolmeester. Hij was tevens wethouder in Oost-Dongeradeel en lid van Provinciale Staten. Hij is ook nog kerkvoogd en dijkgraaf geweest. Hij overleed op 23 dec. 1859 te Oosternijkerk. (Zijn vrouw was daar op 9 juli 1853 overleden.)

In de herfst van 1843 werd Antonie Hansen Blom, 2e rang, uit Niawier benoemd als hoofd van deze school. Hij was een zoon van H. Blom Jr. uit Morra. In de herfst van 1863 werd hij eervol ontslagen wegens lichaamsgebreken. Eind 1863 werd Albert van der Woude, van Hantumhuizen, benoemd als hoofd van de school in Oosternijkerk. Hij was op 19 nov. 1834 te Rinsumageest geboren als zoon van Roelof Johannes van der Woude, schipper, en Antje Thomas van der Mark. Begin 1864 trad hij aan deze school in functie. In 1896 ging hij met pensioen. Hij is op 16 juni 1916 overleden te Dokkum, waar hij, als rustend onderwijzer, nog wethouder was. Zijn weduwe Reinskje Willems Kuipers overleed in 1924 in Witmarsum. Hun zoon Willem van der Woude werd professor te Leiden.

In 1896 werd Pieter Jans Reiding hoofd van de school te Oosternijkerk. De gemeenteraad besloot op 31 juli 1933 deze school met ingang van 1 jan. 1934 op te heffen en de heer Reiding m.i.v. die datum eervol te ontslaan. Het besluit werd later goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. De heer Reiding werd in feb. 1934 benoemd tot onderwijzer te Metslawier. Hij overleed op 22 dec. 1952, op 81-jarige leeftijd.

Bijzonder onderwijs

In 1868 werd in Oosternijkerk een bijzondere School geopend voor christelijk nationaal onderwijs. Als eerste hoofd werd op 31 jan. 1868 Abraham Meijer, uit Velsen, benoemd. Hij was eerder werkzaam te Wanswerd. Hij vertrok op 24 feb. 1869 naar Oosterwolde (Gr.). Hij werd toen opgevolgd door P. de Mol Moncourt, die in 1873 naar Garijp vertrok.

In 1874 werd W.A. Kopmels aangesteld als zijn opvolger. In 1881 kwam W. Schreuder en in 1883 werd W.J.G. Lettink benoemd. Deze werd in 1886 opgevolgd door E.A. Bloem, die in 1888 weer opgevolgd werd door Ph. Roorda. In 1911 werd hij leraar aan de christelijke kweekschool te Dokkum. In 1922 ging hij met pensioen en op 30 sept. 1933 is hij, op 71-jarige leeftijd, overleden.

In 1911 werd A. Valom hoofd van de christelijke nationale school in Oosternijkerk. In 1920 werd hij opgevolgd door J. Wieringa, die in 1923 weer werd opgevolgd door S. Wiersma. Op 21 maart 1951 werd een nieuwe school geopend: de "Foeke Sjoerds skoalle". In 1954 was de heer Wiersma nog hoofd van deze school.

11. Oostrum en Jouswier

In 1580 was oud-pastoor Petrus Wirdumensis werkzaam als "gereformeerde schoolmeester" in Jouswier.^b

In mei 1644 was Willem Gerrits schoolmeester te Oostrum; in april 1645 was hij hier nog. Het traktement bedroeg toen 60 c.g. per jaar. In nov. 1649 was Wijbe Rommerts hier als schoolmeester. Hij vertrok omstreeks juni 1653. Hij werd in 1654 opgevolgd door Jan

a Civiele Processtukken, port. 1005 no. 2.

b Reitsma, *Register*, p. 125.

Folkerts. In april 1657 was Sijbren Jans schoolmeester. Zijn beide voorgangers woonden toen ook nog te Oostrum. Jan Folkerts was toen werkzaam als winkelier. Sijbren Jans was tot 1671 in Oostrum; hij luidde steeds de klok voor 12 c.g. per jaar, doch werd na 1660 niet meer "schoolmeester" genoemd. Hette Nannes was al die jaren "voorsinger". Sijbren Jans is in 1671 overleden en liet Dieucke als zijn weduwe achter. In 1672 was mr. Heercke Freercks schoolmeester in Oostrum. Hette Nannes bleef tot nov. 1676 in functie als voorzanger. Als kloklouder kwam nu Sijbren Michiels voor, eveneens tot nov. 1676.

In nov. 1676 was mr. Jan Sijbrens hier schoolmeester. Hij was waarschijnlijk een zoon van Sijbren Jans. Hij stond hier in mei 1680 nog, doch is korte tijd later vertrokken naar Gerkesklooster. Zijn moeder Dieuwke Sijbrens ontving toen nog "1 varndeljaars tractement".

In nov. 1680 kwam mr. Pijter Eedes als schoolmeester. Hij trouwde op 14 okt. 1683 te Dokkum met Tjisch Montes, geboren te Raard.^a Zijn traktement bedroeg 64 c.g. per jaar. Hij stond hier tot zijn dood die voorviel tussen nov. 1706 en mei 1707. Zijn weduwe Amelia Hendriks - hij was blijkbaar hertrouwd - ontving over 1707 nog traktement. In nov. 1707 kwam zijn opvolger: mr. Lieuwe Fokes. Deze is hier kort na nov. 1714 overleden. Zijn zoon mr. Focke Lieuwes nam gedurende een aantal jaren de school voor zijn moeder waar. In mei 1717 kwam er evenwel een nieuwe meester: mr. Jan Pieters. Hij was omtrent 1697 geboren.^b Hij was hier op Allerheiligen 1741 nog als schoolmeester. Hij was in 1725 dorprechter en als zodanig ook nog in feb. 1749 actief. In mei 1742 kwam mr. Johannes Marcus Rispens als schoolmeester. Hij was de in 1717 geboren zoon van mr. Marcus Johannes Rispens van Metslawier. Het traktement in Oostrum was nu verhoogd tot 70 c.g. In nov. 1762 werd hij hier nog genoemd als schoolmeester en op 17 dec. 1762 is hij overleden.

In maart 1763 werd mr. Cornelis Hanzes gestemd, die toen ook al spoedig, voor april, in functie trad. De school werd in 1763 hernieuwd. Blijkens verscheidene posten in de kerkvoogdij-rekening, was hij tevens "verver en glaasmaker". Hij is hier op 29 april 1770 getrouwd met Dirkje Jacobs, van Oostrum. Hij noemde zich later Cornelis Hanses Oosterbaan. Hij is hier in het voorjaar van 1799 overleden. (In juli 1796 was de school vacant. Waarschijnlijk had de meester geweigerd de zgn. "Verklaring" van 11 maart 1796 te tekenen.) In mei 1799 kwam mr. Bauke Jitses Postmus van Ferwerd. Hij was daar niet als schoolmeester werkzaam geweest. Zijn vrouw heette Trijntje Simons. Het traktement werd tot 86 gulden verhoogd. Op 9 juli 1804 was hij nog in functie als schoolmeester, maar kort daarna is hij naar Nes (W.D.) vertrokken.

In juli 1804 werden in de *Leeuwarder Courant* sollicitanten opgeroepen voor Oostrum en Jouswier. Het traktement bedroeg *f* 100 plus emolumenten, "mits daarenboven het Handwerk van Schoenmaker wel verstaande". Toen werd Johannes van Waardt, 4e rang, provisioneel aangesteld. Hij trouwde hier op 17 mei 1807 met Trijntje Klases, ook van Oostrum. Het traktement bestond uit: *f* 96 van de grietenij, *f* 15 van de kerk van Jouswier - wegens voorzingen aldaar - en de schoolpenningen (3¼ cent per week van 10 à 15 leerlingen), een woning met een tuin. Hij stond hier tot zijn dood op 15 dec. 1824, toen hij op 64-jarige leeftijd in de Ee verdrinkte.

Op 19 dec. 1825 kwam als schoolmeester in Oostrum: Poppe Kornelis Bakker, 3e rang en ondermeester te Wanswerd. In 1829 kwam er een nieuwe school. Zijn traktement bedroeg *f* 96 van de grietenij, *f* 15 van de kerk van Jouswier, de schoolpenningen van ca. 20 leerlingen en een woning. Hij vertrok op 1 sept. 1829 naar Britsum. Op 18 mei 1830 kwam zijn opvolger: Jan Berends Zuidema, 2e rang. Hij was schutter tijdens de Belgische opstand in 1830/31. In 1870 ging hij met pensioen na een 40-jarige dienstverband. Op 7 sept. 1870 trad Johannes Posthumus, hulponderwijzer te Oenkerk, in functie. Hij ging in 1907 met pensioen. In 1908 kwam zijn opvolger J. Schrader, van Ee. Deze werd in 1916 overgeplaatst naar Metslawier. Hij werd toen opgevolgd door J. van der Meulen, onderwijzer te St. Annaparochie. Hij vertrok in 1923 naar Terhorne. Toen werd Sietze Keuning benoemd. Hij ging in 1929 naar Stolwijk. Hij werd opgevolgd door P. Hiddema, onderwijzer te Balk, die op 15 aug. 1932 naar Molenend in Tietjerksteradeel vertrok. Toen werd J. de Haan, onderwijzer

a Trouwboek Dokkum.

b Processtukken Crim., port. 77 (30 okt. 1725).

te Oenkerk, tijdelijk aangesteld.

Op 16 dec. 1932 werd R. Betzema, onderwijzer te Metslawier, benoemd als hoofd van de school in Oostrum. De gemeenteraad besloot op 31 juli 1933 deze school op te heffen met ingang van 1 jan. 1934. Dit besluit werd goedgekeurd door Gedeputeerde Staten, al werd de opheffing uitgesteld tot 1 april 1934. Een beroep op de Kroon werd bij Koninklijk Besluit van 27 feb. 1934 ongegrond verklaard. Betzema werd op 1 april 1934 aangesteld als onderwijzer te Metslawier.

12. Paesens

In 1580 was Marten van Diest "schoelmeister" in Paesens.^a Op 15 maart 1616 was Egbert Geerts "schooldienaer tot Pasens".^b In maart 1665 vervulde mr. Melis Takes deze functie. Uit zijn getuigenverklaringen voor de classis Dokkum in maart 1665 in de zaak tegen ds. Van der Eijken kan worden opgemaakt, dat hij hier reeds was in 1643, toen die predikant beroepen werd.

Op 15 juli 1682 was de gerechtelijke huwelijksproclamatie te Dokkum van: Ate Pijters Tebbetman, schooldienaar te Paesens, van Rinsumageest, en Heyltie Jans van Dokkum. (Hij was waarschijnlijk een zoon van mr. Petrus R. Tebbetman uit Rinsumageest en zij was een dochter van de Dokkumer schoolmeester Jan Clasen.) De attestatie werd op 30 juli 1682 gelicht om elders te trouwen. In 1685 en in maart 1688 was hij nog als schoolmeester in Paesens.^c In juni 1691 was hij hier nog als schoolmeester en was Hiltie Jans nog steeds zijn echtgenote. In 1698 was hij tevens koopman. Hij had toen een eigen zathe en landerijen zelf in gebruik: Jelkema-zathe.^d In het floreenkohier van 1708 werd hij ook genoemd en evenzeer was hij hier nog in april 1709.^e Op 21 nov. 1708 was de attestatie gepasseerd van Ate Pijters Tebbetman, schoolmeester en koopman te Paesens, en Lutske Karspinus Stellingwerf van Franeker.^f In 1711 kochten zij een grote boerderij; hij was toen waarschijnlijk niet meer actief als schoolmeester.^g In maart 1713 was sprake van de weduwe van wijlen Ate Pijters Tibbetsman te Paesens.^h

In 1712 was mr. Frederik Schregardus schoolmeester in Paesens. Hij was ook dorprechter, bijv. in 1741 en op 7 maart 1742. (Hij was toen 60 jaar oud.) In 1749 was hij hier nog als schoolmeester.ⁱ Omstreeks aug. 1765 zijn hier gekomen: Hillebrandus Jans de Jongh en Marijke Anes, echtelieden. Hij hertrouwde hier op 24 mei 1767 met Aaltje Jacobs. Op 16 okt. 1768 waren zij hier nog. Het traktement bestond uit 110 c.g. en een woning met een hof. Hij was schoolmeester en dorprechter en kwam als zodanig in 1782 en op 10 aug. 1795 nog voor. In 1796 vertrok hij naar Hiaure. In sept. 1796 werd Jan Wijgers Fenema hier benoemd als schoolmeester en dorprechter. Zijn vrouw heette Grijtje Durts. Hij is hier eind 1808 overleden.

Op 13 sept. 1809 werd Jan Meints Smeding, 3e rang, van Tietjerk, benoemd aan deze school. Het traktement bedroeg in 1809: f 100 en de schoolpenningen van 50 tot 60 leerlingen à 6 stuivers per kwartaal. Op 15 april 1810 trouwde hij met Wijtske Liewes Meindertsma, van Paesens. In 1829 kwam er een nieuwe school. Hij deed op 1 mei 1839 afstand van zijn functie. In de zomer van 1839 werd Jan Jans Sikkema, 2e rang, van Metslawier benoemd. Hij ging in de zomer van 1854 met pensioen. Als opvolger werd toen M. Dubling, 2e rang, provisioneel aangesteld. Op 14 sept. 1854 werd Kornelis Taekes Jansma, 2e rang en ondermeester te Twijzel, benoemd. Hij was geboren in 1831 en was een broer van mr. Jansma

-
- a Reitsma, *Register*, p. 116.
 - b Quaclap YY 26.
 - c Oost-Dongeradeel M 6, fol. 104.
 - d Stemkohier.
 - e West-Dongeradeel D 5b.
 - f Trouwboek Franeker.
 - g Oost-Dongeradeel M 8.
 - h Authorisatieboek Dokkum.
 - i Oost-Dongeradeel H 2.

te Kooten. Het traktement bestond in 1854 uit: f 100 van de gemeente, f 70 van de kerk, de schoolpenningen en een woning. Hij werd in de herfst van 1863 benoemd tot gemeenteontvanger van Oost-Dongeradeel en ging in 1910 met pensioen. Hij overleed op 6 april 1926.

In de herfst van 1863 werd Karel de Vries, van Foudgum, hoofd van de school in Paesens. Het traktement bedroeg toen f 450 en een woning. Hij is in 1897 gepensioneerd. Hij werd toen opgevolgd door J.J. Penninga, onderwijzer te Ferwerd. Hij vertrok in 1899 naar Nes (W.D.). Op 1 mei 1899 werd Andries Komrij, onderwijzer te Tzummarum, benoemd. Deze vertrok op 1 mei 1902 naar Nieuwebildtdijk (St. Annaparochie) en werd toen opgevolgd door J. van der Klei. In 1907 trad J. Dijkstra aan als hoofd van deze school. In 1909 werd H. van der Leij benoemd, die in 1912 vertrok naar Blessum. Hij werd toen opgevolgd door C. Brussee, die in 1915 opgevolgd werd door H. Zijlstra. In 1916 werd de school opgeheven.

Bijzonder onderwijs

Op 15 okt. 1917 werd de hervormde (CVO) school te Paesens en Moddergat geopend met als hoofd E. Krol. Deze was achtereenvolgens onderwijzer te Ternaard (1901), Woudsend (1902) en opnieuw te Ternaard (1906-1917) Hij vertrok op 1 feb. 1921 naar Oudega (W). In 1921 werd hij opgevolgd door P. Lemstra, die op zijn beurt weer opgevolgd werd door de heer Swart. Na hem werd K. Faber hoofd van deze school. Deze vertrok in 1939 naar Suameer en op 1 juni van dat jaar werd J. Stellingwerf, onderwijzer te Oosterend, hier benoemd. In 1948 werd hij benoemd als hoofd van een christelijke school in Winschoten. De heer A. Smid, waarnemend hoofd te Stroe (Gld.), volgde hem in 1948 op. Op 1 feb. 1954 werd hij opgevolgd door W. Wijnia, onderwijzer te Garijp.

13. Wetsens

Op 15 april 1626 was te Dokkum de huwelijksproclamatie van Johannes Harmens, schoolmeester te Wetsens, en Sara Levinusdr. van Dokkum.

In 1662 werd op de classis vergadering te Dokkum de "steun der Broederen" ingeroepen voor het weer opbouwen van het vervallen schoolmeestershuis te Wetsens. In aug. 1669 was hier echter nog geen schoolmeester,^a evenmin als in sept. 1670.^b In 1673 was Eyle Herckes dorprechter te Wetsens. Waarschijnlijk was hij geen schoolmeester, want in deze dorpen waren de schoolmeester en de dorprechter in de regel onderscheidene personen. Hij overleed in 1675.

In maart 1680 en 1681 was mr. Gerrit Pijters, diaken, waarschijnlijk de schoolmeester. Zijn vrouw heette Jancke Obbes. Op 12 nov. 1688 en in nov. 1691 werd mr. Roeloff Dirx hier genoemd als schooldienaar.^c Zijn vrouw was Hiemke Tysses. Op 11 sept. 1692 trouwden mr. Sjoerd Douwes, schoolmeester te Wetsens, en Diuke Pijters van Oosternijkerk. Ze werden hier beiden op 20 okt. 1693 op belijdenis des geloofs tot lidmaat aangenomen. Hij was tevens dorprechter; in 1743 bijv. Ze kwamen op de lidmatenlijst van 2 nov. 1738 nog voor en waren hier in 1749 nog. Zij zijn beiden in Wetsens overleden.

In sept. 1751 was Folkert Cornelis hier schoolmeester. Hij was op 28 mei 1730 gedoopt als zoon van de schoolmeester van Aalsum en aldaar in mei 1751 tot lidmaat aangenomen op belijdenis des geloofs. Hij trouwde op 12 sept. 1751 te Wetsens met Trijntje Willems van Aalsum en was toen dus schooldienaar in Wetsens. Hun zoons Cornelis, Willem, Jan en Pijter zijn hier resp. geboren op: 19 juni 1757, 17 sept. 1761, 25 nov. 1765 en 26 juli 1767. Hij was in 1773 nog schoolmeester, en ook in nov. 1774 nog, toen hij curator was over de kinderen van zijn overleden collega en broer Sjoerd Cornelis te Aalsum. Zijn opvolger was zijn zoon mr. Pijter Folkerts, die in elk geval in aug. 1792 hier als schoolmeester was. Zijn vrouw

a Cuperus, *Kerkelijk*, II, p. 171-172.

b Classis Acta Dokkum.

c Oost-Dongeradeel M 6, fol. 114° (1688); Inv.bk. Oost-Dongeradeel.

heette Laaze Jacobs. In juli 1796 was de school vacant.^a

In aug. 1797 stond Dirk Teijes hier als schoolmeester. Hij was hier in ca. 1795 van Westergeest gekomen. Hij trouwde hier op 10 dec. 1797 met Aafke Pieters, van Wetsens. Hun zoon Teije werd hier op 1 juli 1798 gedoopt. Eind 1812 stierf Dirk Teijes, waarop zijn zoon enige jaren de school waarnam. In mei 1816 werd Halbe Jochems Beetsma, 3e rang, van Boornbergum benoemd als hoofd van de school in Wetsens. Het traktement bestond toen uit: f 50 van de gemeente, f 56 van de kerk, de huur van 3 pondemaat weiland (f 50 à f 60), de schoolpenningen en een woning. Hij vertrok in nov. 1817 naar Hantumhuizen.

Op 2 maart 1818 kwam Gerrit Andries Veendorp, 3e rang, van Augsbuurt (Lutjewoude). Een verzoek om pensioen vanwege de provincie werd in juli 1843 afgewezen. Hij overleed in het voorjaar van 1847. Toen werd Jan Jacobs Sijbenga, 3e rang, provisioneel aangesteld. Deze vertrok omstreeks mei 1847 naar Terzool. Het traktement was toen f 150 van de grietenij, een veldwachterstraktement en de schoolpenningen.

Zijn opvolger Abraham Jansma, 3e rang, werd eerst provisioneel benoemd, maar werd op 1 jan. 1849 als 2e ranger, vast aangesteld. Hij was tevens koster, kloklouder en oppasser van het kerkhof. Er werd in 1849 een nieuwe school gebouwd. In mei 1854 vertrok hij naar Wijnaldum. Het inkomen bedroeg in 1854: f 75 van de gemeente, f 31 van de kerk, de opbrengst van landerijen (1 bunder 10 roede "greide", huur ca. f 63 per jaar), de schoolpenningen (18 leerlingen à f 2 per jaar) en een woning. In nov. 1854 werd Johannes Metzlar, 2e rang, ondermeester te Buitenpost, benoemd. Hij ging op 1 maart 1856 naar Marrum (Ferwdl.). Eind 1856 werd zijn opvolger Pier Willems Wiersma, 3e rang, aangesteld. Hij overleed op 30 aug. 1859, 29 jaar oud, na een tweejarig huwelijk met A.J. Reiding. Hij werd toen provisioneel opgevolgd door Douwe de Jong Jr. Op 21 april 1860 kreeg hij een vaste benoeming. Hij is op 1 juni 1861 getrouwd met Anna Gillis van Ferwerd. In het voorjaar van 1862 vertrok hij naar Ee.

Op 8 mei 1862 werd Sijtze S. Feenstra, provisioneel te Hiaure, als zijn opvolger benoemd. Hij stond hier tot 1 okt. 1880, toen de school wegens te weinig leerlingen door de gemeenteraad werd opgeheven. Hij ging toen om gezondheidsredenen met pensioen. Hij was toen ruim 50 jaar en had meer dan 31 dienstjaren. Hij is op 12 mei 1883, op 53-jarige leeftijd, overleden.

a *Leeuwarder Courant*.